

Köz- és magán hazugságok

Sokat elárulnak a Terror Háza mellett és ellenében megnyilvánuló érzelmek

■ LUDWIG EMIL

K ezembe nyomták az Élet és Irodalom legfrissebb számát, olvassam el a 3. oldalon Az igazgató asszony hazudik című írást. Elolvastam. Sőt, ha már potyaujsághoz jutottam, végiglapoztam. Borzongva csodáltam benne egy „drMáriás” nevű művész rajzait – aki ha tényleg doktor, nem tudom, milyenek lehetnek a betegei –, és szerencsésen megakadt a szemem egy fontos mondaton is a 10. oldalon, idézem: „A jövő szempontjából a fidexizmus visszatérte nagyobb veszély, mint a kádárizmus visszatérte.”

Na, ez legalább világos beszéd, elismerés érte a szerzőjének, aki Vágvölgyi B. András, a Fidesz egyik alapítója, a Magyar Narancs egykori főszerkesztője; lassan kezdem megérteni, miért érzem magam mostanában máris húsz évvel fiatalabbnak. Előbb-utóbb ő is így fog járni. Még egy jó mondas is eszembe jutott róla a régi idők-ből, Lukács György alkotta, valahogy így szólt: a legrosszabb szocializmus is jobb, mint a legjobb kapitalizmus; én csak azt nem értettem, akkor sem és most sem, hogy a marxista-leninista filozófus tanítványa, Eörsi István miért Nyugat-Berlinben lakott, s miért nem Kelet-Berlinben, de ez legyen az én problémám.

Visszatérve a hetilap harmadik oldalán lévő cikkekre, a nevezett „igazgató asszony” nem más, mint Schmidt Mária, a Terror Háza múzeumot vezető köztisztviselő, a „hazugság” tárgya pedig Pető Iván SZDSZ-es országgyűlési képviselő édesapjának, egy bizonyos Pető László nevű volt ÁVH-s tisztnek a tényleges rendfokozata, illetve a múzeum falán lógó fényképek hitelessége. Az írás szerzője, Vásárhelyi Mária nem nagyon igyekszik titkolni, ami úgy is hiábavaló: ő cseppet sem kedveli, semmire sem becsüli a szóban forgó intézményt. „Hogy a történelmi hazugságok, manipulációk és félrevezetések miféle konglomerátuma a Terror Háza, arra most nem térnék ki – írja bevezetőjében –, egyrészt, habár számos alkalommal próbáltuk erre az ügyben illetékesek figyelmét felhívni, eddig minden erőfeszítésünk süket fülekre talált, másrészt, mert az elmúlt hét aktuális eseményei markáns lenyomatát nyújtják mindannak, amiért és ahogyan ez a múzeum működik.”

Én sem próbálom titkolni, hogy egyből leragadtam e mondatnál, mert több dolgot is kihallottam belőle. Elsőnek azt a praktikus infót, hogy akármilyen ismerős jelei is mutatkoznak a mostani, neokádárista magyar világnak, a feljelentések következménye azért már nem a régi, az „illetékesek”, hál’ istennek, nem ugranak már minden szíre-szóra a gumibotért. Már csak lustaságból sem, elhunytak bizony a kapitalizmus posványában. Aztán azon a részleten is fennakadtam, hogy vajon milyen lenyomatot nyújtanak az aktuális események a múzeum működésének okáról és módjáról (ez meg legyen a szerző és az olvasószerkesztő problémája), de legfőképpen az a mélységes utálat gondolkodtatott el, ami Vásárhelyi részéről a Schmidt-intézmény iránt mutatkozik. Még ha bárki igazat is adna neki, és a Terror Háza olyan rossz konglomerátum, amilyenek ő látja, akkor is ott a lényegi kérdés: vajon miért nem csináltak ők – értsd Vásárhelyi Mária és barátai, értelmiségi köre –

ennél jobbat? Tizenkét évük volt rá. Hiszen az az eléggé pontosan körülírható, véleményformáló szakértői, politikusi társaság, amire ő is tartozik, általában sokkal előnyösebb helyzetben van az előző rendszer belső világának ismereteit illetően, mint a rajtuk kívülről álló kutatók. Sokan közülük „von Haus aus” ismerhetik a Rákosi-korszak hatalmi elitjének titkait, amint a kései Kádár-korszaknak a népre nem tartozó belső mechanizmusait is; a posztkommunisták és a társutas liberálisok nem egy prominensének sokkal könnyebb dolga lett volna odahaza összeszedni egy kiállításra való szocreál műtárgyat és pártállami attribútumot, mint Fábry Sanyinak az Ecseri piacon. De valami miatt ezt mégsem csinálták meg, sem a Pető, sem a Bauer, sem mások a társaságból nem adományoztak e fontos történelmi közgyűjteménynek még egy eredeti békekölcsönkötvényt sem, nemhogy egy eredeti, családi ÁVH-s egyenruhát, akármilyen színű parolival.

Az újságcikk – a „hazugság” – fő témája természetesen megint a paroli színe. Vásárhelyi Mária ugyan jó hosszan összehasonlíttatja a különböző hazai múzeumok költségvetését és gazdálkodását a Terror Háza műzeumével, mintegy a létező legnagyobb bajnak tünetet fel azt a szerinte hiányzó 120 millió forintot, aminek a bevételi oldalon kellene szerepelnie (szerintem ennél legalább tízszer nagyobb baj volt az országra nézve Princz Gábor bankelnöki működése), de a végén csak kilyukad a Pető papa problémánál.

Azonban ez az az utca, amibe én nem fogok besétálni. Semmi kedvem a bíróságra járni ilyen gyászos történelmi epizódfigurák miatt. Nekem végül is – szerencsémre – mindegy, hogy Pető Iván apja annak idején, az 1950-es évek elején az igazi ÁVH – Államvédelmi Hatóság – tisztje volt, vagy csak az ÁVH-nak egy időben alárendelt Határőrség kötelékében szolgált, amint az is teljesen mellékes számomra, hogy milyen rendfokozatban és beosztásban szolgált a néphatalmat. Legyen ez a Pető család belső ügye, százdosi, őrnagyi vagy más szinten, nekem

tökmindegy, én híradós őrmesterként szereltem le 1974-ben, és 1989 előtt is tudtam, mivel foglalkozott életében az apám, és mi volt az eredeti családi neve. Kéri Edit nyugdíjas színésznőnek tíz éve a bíróság előtt kellett bizonyítania állításait (meg is nyerte végül a pert), és erről az átkozott korszakról sok mindent mesélnek, amit nagyon nehéz ellenőrizni, bizonyítani. (Jellemző, hogy a történész Pető Iván is csak annyit tudott először az apjáról, hogy kárpatos volt; miközben egy volt ávós Ausztráliában öt éve kiadott emlékiratában olyan terhelő részlet olvasható egy Pető nevű egykori kollégájáról, hogy le sem merem írni.)

Most amúgy sajtószabadság van. Vásárhelyi Mária azt írta a kormánypárti hetilapban, amit akar. Védje meg magát a le hazugozott intézményigazgató asszony. Persze, a sajtószabadság azért sohasem abszolút fogalom, nagyban befolyásolhatják a mindenkori politikai körülmények. Vásárhelyi Mária apja, Vásárhelyi Miklós például egyszer azt írta a Szabad Nép című kommunista pártlapba, hogy „Magyarország teljes a sajtószabadság”, pedig biztosan nem volt az, nem is lehetett, mert amikor ezt papírra vetette, akkor éppen 1948. március 12-t írtak.